

HOMILIE OP DE EERSTE ZONDAG VAN DE VEERTIGDAGENTIJD (cyclus A)
O.L.Vrouwkerk Ver-Assebroek, 25 febr. 2023

Lezingen: Genesis 2,7-9; 3,1-7; Romeinen 5,12-19; Matteüs 4,1-11
Broeders en zusters,

Op deze eerste zondag van de vasten nodigt de liturgie ons uit om ons te bezinnen over ons menszijn en over een fundamenteel aspect van ons menselijk bestaan, met name het feit dat wij geschapen zijn als vrije mensen, en dat we die vrijheid kunnen aanwenden ten goede of ten kwade. Of met andere woorden: we worden uitgenodigd na te denken over een fundamenteel mysterie van ons bestaan, met name de zonde én de bevrijding uit de zonde.

Inderdaad, er is een merkwaardige correspondentie tussen de eerste lezing en het evangelie van deze zondag. In de eerste lezing uit het boek Genesis horen we het verhaal van de zondeval van het eerste mensenpaar. En in het evangelie horen we verhaal van Jezus' bekeringen in de woestijn en hoe hij die overwint. Het gaat over de eerste Adam en de tweede Adam, over Adam, de oude mens, en Jezus, de nieuwe mens. Beide verhalen zijn verhalen over de oorsprong. Ze beschrijven het begin van een fase in de geschiedenis van de mensheid. Het zijn geen historische beschrijvingen van een individueel gebeuren. Het zijn mythische verhalen, die een wezenlijk aspect van ons bestaan belichten. Van zodra de mens de geschiedenis binnentreedt, geraakt hij verstrikt in de zonde, waarin hij enerzijds gelokt wordt en anderzijds vrijwillig mee instemt. Wat met Adam en Eva gebeurt, gebeurt met iedere mens die geboren wordt, ook met ieder van ons. In dit mythisch verhaal van Adam en Eva erkennen wij ons eigen bestaan. Een mythe is geen fantasie. Een mythe evoceert een diepe waarheid van ons bestaan.

Maar ook het verhaal van Jezus' bekeringen heeft iets van een mythe in deze positieve zin van het woord. Of Jezus' bekeringen precies verlopen zijn zoals dit verhaal vertelt, is minder belangrijk. Belangrijk is dat dit verhaal een soort samenvatting is van alle uitdagingen en bekeringen waarmee Jezus ooit geconfronteerd werd tijdens zijn leven. En nog belangrijker is, dat Jezus elke bekering overwonnen heeft, en dat hij daardoor een nieuw spoor in de mensengeschiedenis heeft getrokken. Jezus vertegenwoordigt een nieuw begin van de schepping; hij is de tweede Adam, de nieuwe mens, de mens zoals God die oorspronkelijk droomde: een mens die in vrijheid altijd koos voor God, voor het goede, het ware en het schone.

En ook dit verhaal is voor ons bestemd. De vasten is een uitnodiging om ons leven af te stemmen op de nieuwe Adam, om het spoor van Jezus te volgen, eventueel met vallen en opstaan. We staan telkens weer voor de keuze: treed ik in het spoor van de eerste Adam, of laat ik me inlijven in de beweging die door Jezus, de tweede Adam is ingezet. Het vreemde bij dit alles is dat het enerzijds afhangt van onze vrije keuze, maar dat die twee bewegingen ons tegelijk overstijgen: we worden erin geboren. Onze geboorte uit de schoot van onze moeder plaatst ons willens nillens in de gemeenschap van de eerste Adam, een gemeenschap van zondaars. Onze hergeboorte uit water en Geest bij het doopsel plaats ons in de gemeenschap van de tweede Adam, die een gemeenschap van heiligen is. In de tweede lezing vat Paulus deze gemeenschapsdimensie van zonde en verlossing op zijn manier samen: "Eén fout leidde tot veroordeling van allen, maar één goede daad leidde tot vrijspraak en leven voor allen. En zoals door de ongehoorzaamheid

van één mens allen zondaars werden, zo zullen door de gehoorzaamheid van Een allen worden gerechtvaardigd.”

Er is nog iets anders merkwaardig in deze tekst van Paulus, met name dat hij de zonde associeert met ongehoorzaamheid. Zonde heeft essentieel te maken met ongehoorzaamheid tegenover God. Het is een paradox van ons bestaan dat we de echte vrijheid maar kunnen vinden in de gehoorzaamheid aan Gods levensgeboden. Gods wil en geboden zijn niet verstikkend, ze openen als het ware een authentieke levensruimte waar onze vrijheid ten goede kan ontplooiën. Maar wij vrezen soms dat Gods geboden, die van buiten op ons afkomen - Gij zult niet doden, gij zult niet liegen, gij zult andermans vrouw niet begeren, enz. - wij vrezen dat die geboden onze vrijheid helemaal aan banden zullen leggen. Het verhaal van de zondeval getuigt van een diep inzicht in het wezen van de zonde. De slang suggereert het op subtiele en bedrieglijke wijze: “Heeft God werkelijk gezegd dat ge van geen enkele boom in de tuin moogt eten?” God ontnemt ons zagezegd onze vrijheid. De zonde wordt aantrekkelijk: de verboden vrucht is een lust voor het oog. Maar bovenal: de zonde brengt de mens in de illusie dat hij aan God gelijk wordt doordat hij zelf de grenzen van goed en kwaad bepaalt. Zonde, zo leert ons dit verhaal, is fundamenteel de drang van de mens om zich in de plaats van God te stellen, zijn kleinheid tegenover God niet te erkennen, zijn grenzen niet meer te aanvaarden.

Het verhaal toont ook aan in welke toestand de mens terecht komt: wie de grenzen tussen goed en kwaad die door God bepaald worden verlegt of uitwist, heeft tegelijk ook geen inzicht meer in het onderscheid tussen waarheid en leugen. De duivel is per definitie een leugenaar. Hij overtuigt ons door mooie leugens. De mens dacht dat hij inzicht zou verkrijgen door te eten van de boom van de kennis van goed en kwaad. Maar in feite vervalt hij in diepe onwetendheid. Het goede en de waarheid horen onlosmakelijk samen, evenals het kwade en de leugen.

Broeders en zusters, vandaag zijn nogal wat mensen geneigd om zelf te bepalen wat goed en kwaad is, wat waarheid en leugen is. We zagen het tijdens het voorbije jaar onder onze ogen in Europa gebeuren. Maar in werkelijkheid wordt het onderscheid tussen goed en kwaad en tussen waarheid en leugen ons aangezegd door iemand Anders. Iedereen zijn eigen waarheid, iedereen zijn eigen moraal wijst op de goddeloosheid van onze hedendaagse cultuur. In evangelische termen betekent dit dat men God op de proef stelt. Wij moeten niet God op de proef stellen, maar wij worden door de levensomstandigheden op de proef gesteld, zoals Jezus in de woestijn. Jezus' antwoord luidde: “De Heer uw God zult gij aanbidden en Hem alleen dienen”. Zo heeft Hij ons vóórgesegd en vóórgeliefd. In zijn kracht kunnen wij dezelfde weg proberen te gaan: God aanbidden en Hem alleen dienen. Pas dan vinden we onze ware vrijheid. Pas dan gaat het licht van de waarheid dagen. Mijn wens voor u, en voor mezelf, bij het begin van deze vasten is dan ook: dat we, zoals Maria en met de hulp van Gods genade, ons van harte aansluiten bij de nieuwe mens, de tweede Adam, Jezus Christus, onze Heer. Amen.

Adelbert Denaux, pr.